

Forkynnelsen

Af Nils Olav Breivik

Artiklen første gang bragt i Norsk Lærerakademis Årsskrift 1995.

"I en etterkristen, pluralistisk og nyreligiøs tid, men samtidig i en tid med større religiøs åpenhet, må den kristne forkynnelsen oppvurderes. Og forkynnelsen må være konsentrert om det elementære og det sentrale, skriver professor Nils Olav Breivik i denne artikkelen".

Forkynnelsen er den kristne forsamlings viktigste oppgave. Gjennom Ordets budskap føres mennesket til tro, og gjennom dette budskap styrkes og bevares vi i troen. Forsømmer vi forkynnelsen, forsømmer vi forsamlingens indre vekst, og vi forsømmer vårt kall til misjon hjemme og ute. Men forkynnelsen er også forsamlingens vanskeligste oppgave. Dette kan lyde paradoksalt. På den ene side er budskapet gitt. Forkynneren er kun et "sendebud i Kristi sted" (2 Kor 5). På den andre side skal forkynneren formidle budskapet slik at det blir troverdig i menneskets konkrete livssituasjon, i møte med dets kulturelle og religiøse referanseramme. Enhver tid og enhver kultursituasjon vil stille forkynnelsen overfor bestemte utfordringer i formidlingen av evangeliet. Det gjelder også i vårt eget land i dag.

Vi stiller derfor følgende spørsmål: Hva kjennetegner den situasjon forkynnelsen i dag skal lyde inn i? Hva preger den åndelige innstilling hos de mennesker forkynnelsen skal nå med sitt budskap? Hva er det forkynneren i dag, i motsetning til tidligere tider, i særlig grad må være seg bevisst i utførelsen av sitt oppdrag? Her er det overhodet ikke tale om å underslå noe i budskapet, men om å gi akt på holdninger og tankeganger i kirke og samfunn som har betydning for tilretteleggelsen og tilegnelsen av budskapet. Som svar på disse spørsmål skal vi kort peke på tre grunnleggende kjennetegn ved den åndelige situasjon i vår tid.

1. Vi lever i, eller er i det minste på full fart inn i, en etterkristen tid. Også i dag blir mennesker frelst, og vi hører om vekkelser flere steder. Som en allmen karakteristikk av kristendommens stilling i land og folk er vår påstand riktig: Kristen tro og kunnskap er sterkt svekket, i mange sammenhenger fraværende, i folks bevissthet. Dessverre gjelder det også mange innenfor kirkens eller forsamlingens vegger. Ikke-kristne livsformer er ikke bare allment aksepterte i store deler av folket, men legitimeres endog i landets lovgivning. Å forsvare kirkens gamle tro og moral blir vanskeligere og vanskeligere i en etterkristen mentalitet, der kristendommen i beste fall kun får verdi som en historisk tradisjon eller som del av et allmenmenneskelig verdigrunnlag.

2. Vår tid er pluralismens tid. Den kristne tro er bare ett av mange alternativ på livssynsmarkedet. Kristendommen må konkurrere på linje med andre religioner og livssyn om folks tro og overbevisning. For når det gjelder de grunnleggende livsspørsmål, gis det ingen endegyldige løsninger. Ingen enkeltperson eller instans har rett til å påtvinge andre hva som er rett og galt på moralens eller religionens område. Samfunnet må gi rom for ulike livssyn og ideologer slik at den enkelte kan velge på fritt grunnlag. Pluralismen innebærer ikke bare at det faktisk eksisterer ulike religioner og livssyn mennesket kan forholde seg til, men at det i sakens natur må finnes flere svar på de grunnleggende livsspørsmål. Sannheten er m.a.o. pluriform, d.v.s. den antar flere former. Dette er pluralismens innerste vesen.

3. Vår tid er nyreligiøsitetens tid. Etter årtier dominert av materialisme, religiøs likegyldighet og fornektelse søker mennesket igjen åndelige verdier og dimensjoner i tilværelsen. Det finnes noe bakenfor tid og rom, heter det nå. Mennesket søker atter en forankring i noe absolutt, åndelig eller guddommelig, utenfor eller bakenfor den synlige, konkrete virkelighet. Det åndelige er slett ingen

projeksjon av det materielle, men tvert imot virkelighetens og menneskets innerste vesen. I en pluralistisk etterkristen tid er det ikke kristendommen eller nedarvede kristne verdier mennesket vender seg til med sin søken. De nyreligiøse strømninger henter sine idéer og sine ytringsformer fra ikke-kristne eller førkristne tradisjoner. D.v.s. de nyreligiøse og alternative bevegelser er revitaliseringer og nytolkninger av klassisk indisk tro og tenkning, før-kristent eller para-kristent idégodt fra For-Orienten og Europa eller naturfolkernes tro og livsanskuelse. Den viktigste inspirasjonskilde i senere år er nettopp naturreligionene. Disse idéer tilpasses og nytolkes for å møte menneskets behov i det etterkristne Vesten, mange ganger forsøkt underbygd av nye innsikter i naturvitenskap og psykologi.

De nyreligiøse strømninger er et nytt trekk i den åndelige og kulturelle situasjon i våre dager. Vi har vært vitne til en utvikling som ville vært utenkelig bare for en generasjon siden, men som nettopp har fått grobunn i et etterkristent og pluralistisk samfunn. Slik kan vi med rette tale om en ny tid, som forkynnelsen må forholde seg til. Det gjelder først og fremst den forkynnelse som vil nå den oppvoksende slekt. Siden dette er bakgrunnen for de følgende sider, vil vi utdype noen viktige trekk ved nyreligiøsitet, av særlig betydning for forkynnelsen.

Den moderne nyreligiøsitet er med tiden blitt et meget sammensatt fenomen. Når vi taler om nyreligiøse bevegelser, tenker man kanskje umiddelbart på mer organiserte samfunn og bevegelser som f.eks. indiske eller indiskinspirerte gurubevegelser (Hare Krishna, Divine Light Mission, etc.). Det viktigste trekk ved situasjonen i dag er at idéer og ytringsformer fra de nyreligiøse bevegelser ikke lenger kun er forbeholdt særlig interesserte, bestemte grupper eller miljøer. De vinner inngang i den allmenne bevissthet, som en mer og mer naturlig måte å tenke på om virkeligheten, mennesket og Gud. Vi har m.a.o. å gjøre med en ny, ikke-kristen og etter-kristen folkereliøsitet. Reinkarnasjonstanken er sentral i den nye åndelige mentalitet. Her får man svar på uforklarlige eller tyngende omstendigheter i ens liv. Det kan lindre en knugende skyldfølelse å få høre at betingelsene for min nåværende livssituasjon er gitt i tidligere eksistenser. Det kan også frata meg personlig ansvar. Samtidig utvides perspektivet på livet radikalt, det åpner seg nye og uante dimensjoner over mitt liv her og nå.

Innenfor nyreligiøsitet finner vi selvsagt et bredt spekter når det gjelder grader av engasjement, dybde og intensitet i åndelige erfaringer. Hos mange er det kun tale om en overfladisk eksperimentering med meditasjonsteknikker, trommereiser, etc., der man kanskje glimtvis kan oppleve at de normale bevissthetsrammer sprenges. Andre gjør dyptgripende erfaringer av åndelige vesener, av nye, uante bevissthets- og virkelighetsdimensjoner, som etter hvert tvinger fram radikale endringer i forståelsen av mennesket og virkeligheten. Her rører vi ved to grunnleggende trekk ved nyreligiøsitet: a) Nå har mennesket igjen direkte adgang til den åndelige, guddommelige virkelighet, til direkte opplevelse av ånde verden. b) De subjektive opplevelser bekrefter eksistensen av en åndelig verden, d.v.s. av det virkelighetsbilde nyreligionene forkynner. De subjektive opplevelser av nye dimensjoner og positive virkninger i livet blir m.a.o. fellende sannhetskriterium. Her gir nyreligiøsitet noe dagens søkende mennesker ikke finner i kristendommen, og som den sekulariserte kristendom heller aldri kan gi.

Samtidig som nyreligiøsitet vil tilby mennesket noe det ikke finner i kristendommen, søker den i mange sammenhenger å integrere de sentrale elementer herfra. Dermed omtolkes kristendommens vesen fra grunnen av: 1. Bibelen gir ikke sannheten om Jesus Kristus, for den tier om den viktigste tiden i hans liv. En gang mellom sitt 12. og 30. år oppholdt Jesus seg i Østen, kan nyreligiøse ledere fortelle oss. Gjennom yoga og meditasjon kom han her til erkjennelse av sin guddommelighet. 2. Jesus var et menneske som hadde realisert sin indre guddommelige kjerne. Derfor ble han Kristus. Han virkeliggjorde og åpenbarte m.a.o. Kristus-bevisstheten for oss, og i oss. 3. Vi er alle Kristus.

Kristus er m.a.o. kun et navn på menneskets indre åndelige kjerne. dets indre guddommelighet. Mennesket er ett med Gud, det gjelder bare å innse det. Frelsen er medfødt, det gjelder bare å erfare den.

I de nyreligiøse bevegelser, som vi her har omtalt i generelle vendinger, er kristendommen totalt omtolket innenfor rammen av deres monistiske grunnanskuelse: mennesket er dypest sett av guddommelig vesen, det er intet skille mellom mennesket og guddommen, resp. ånde verden. Løsningene på menneskets livsproblemer, og selve forløsningen som sådan, ligger i mennesket selv. Kirkens gamle budskap er en avvei: med sitt definitive skille mellom mennesket og Gud, holder den oss borte fra Gud, og er dermed skyld i den krisesituasjon menneskeheten befinner seg i.

Det er denne etterkristne, pluralistiske og nyreligiøse tid det kristne budskap i dag skal lyde inn i. Selv om den åndelige søken gjennomgående synes å vende seg til andre røster, må forkynnelsen oppvurderes i en tid med religiøs åpenhet. Det er det første vi vil peke på når vi nå går over til å si litt om forkynnelsen i en ny tid. Forkynnelsen må få den plass som er i samsvar med Bibelens budskap og misjonsoppdrag, med dens tale om ordets nådemiddel. Dette innebærer i særlig grad en besinnelse på forkynnelsens innhold.

Apostlenes forkynnelse til sin religiøse samtid var konsentrert omkring det elementære og det sentrale, noe talene i Apostlenes Gjerninger er tydelige bevis på. I dag skal forkynneren tale inn i en tid med liten eller ingen bibelkunnskap. Det grunnlag forkynnelsen i tidligere tider kunne knytte an til, og som var lagt gjennom grundig kristendomsundervisning i skole og kirke, er ikke lenger til stede. Forkynnelsen må selv formidle de elementære kristne grunnsannheter om den treenige Gud som skaper, frelser og fullender. Den manglende kristendoms kunnskap innebærer slett ikke at tilhøreren er uten oppfatning i religiøse og moralske spørsmål. Selvsikkerheten kan være meget stor. Mange underbygger sine tanker gjennom sterke opplevelser, i dagens nyreligiøsitet ofte frembrakt ved ulike meditasjonsformer. Forkynnerens budskap møtes m.a.o. med en forutforståelse som i dag ofte vil være inspirert av nyreligiøs tenkning og mentalitet. Det kan skje også i kristne sammenhenger. Jeg har selv opplevd hvorledes en tale om oppstandelsen ble tolket i samsvar med den moderne reinkarnasjonstanke, der bl. a. det personlige forhold mellom mennesket og Gud overhodet ikke fikk noen plass. Forkynneren kan mindre enn noen gang tidligere forutsette at tilhøreren forbinder det bibelske innhold med klassiske kristne begreper. Det gjelder i langt større grad enn vi vil innrømme også innenfor den kristne forsamling.

Når vi sier at forkynnelsen må legge vekt på det elementære betyr det: de kristne grunnsannheter, troens grunnelementer skal tydeliggjøres og utdypes i sitt innhold. I vår tid gjelder det ikke minst Bibelens gudsbilde og den kristne gudstro. I nyreligiøsiteten dominerer tanken om den guddommelige, altomfattende ånd, kraft eller bevissthet som virkelighetens og menneskets innerste vesen: "I eller bakenfor alt det ytre finnes det store Ene, som kan kalles Gud. Eller det er kanskje umulig å sette navn på det og må derfor, som i Østen kalles Det. Eller man kan tale om Kreativ Intelligens, Kosmisk Bevissthet, Kosmisk Kraft eller ganske enkelt Anden." Slik lyder det hos en kjent nyreligiøs forfatter. Det er intet skille mellom menneske og Gud, mellom verden og Gud. Så lyder appellen helt konsekvent: "Bøy kne innfør ditt eget Jeg. Gud bor i deg som ditt sanne Jeg". Mot dette må forkynnelsen holde fram Bibelens tale om den evige treenige, hellige og kjærlige, personlige Gud, forskjellig fra mennesket, forskjellig fra verden. I dette er det ikke først og fremst et alternativt verdensbilde som skal presenteres, men et budskap om den levende Gud mennesket står i personlig forhold til. Forkynnelsen av Bibelens gudsbilde er fullført først når den har ført mennesket til et møte med den levende Gud. Slik må de bibelske grunnsannheter tre entydig og klart fram for tilhørernes erkjennelse, avgrenset fra den allmenne og nyreligiøse tankegang. Dette innebærer at forkynnelsen i dag også må være læreforkynnelse. Den må ledsages av og følges opp

med kristen opplæring og undervisning. I appellkristendommens tid har mange dessverre glemte, eller ganske enkelt aldri erfart, at Bibelens budskap gjelder grunnleggende realiteter og sannheter om Gud og mennesket, og at det derfor er et budskap til frelse.

I utfoldelsen av budskapet, hvor de elementære grunnsannheter mer enn noen gang må bearbeides, må forkynnelsen samtidig legge vekt på det sentrale. Det gjelder det sentrale i de enkelte trossannheter, og det gjelder selve sentrum og midtpunktet i den kristne tro som helhet. I alle den kristne tros sannheter gjelder det dypest sett forholdet mellom Gud og mennesket. I Bibelens tale om skapelsen dreier det seg ikke bare om en verdensforklaring som gir svar på hvordan verden og mennesket ble til, og om verdens og menneskets egenskaper. Om vi holder oss til mennesket, dreier det seg først og fremst om at mennesket, som er skapt av Gud, i hele sitt liv også står i forhold til Gud: mennesket lever i opprør mot Gud, samtidig som det søker å fylle sitt gudgitte behov for samfunn med Gud. I sin kjærlighet har Gud omsorg for dette mennesket. På bestemt tid og sted i historien steg Gud inn i menneskeheten, da Guds Sønn ble menneske i Jesus Kristus og frelste oss fra synden, døden og den evige dom, til et evig liv i det fullendte Guds Rike. Dette er sentrum, kjernen og midtpunktet i det bibelske budskap. Da må det være sentrum i forkynnelsen, også i dag. For her, og bare her, ligger menneskets og menneskehetens redning og håp.

Når det gjelder forkynnelsen av evangeliet, det bibelske frelsesbudskap i den nye tid, vil vi særlig understreke tre forhold:

- a. Vi kan i kristne sammenhenger noen ganger møte følgende tanker: menneskets problem i dag gjelder liv og død, der man ikke ser noen mening og redning i en verden som blir mer og mer umenneskelig, der avmakten og ikke allmakten rå, der hatet og ikke kjærligheten rå. I vår tids globale kriser gjelder det ikke bare den enkeltes, men menneskehetens fortsatte eksistens. I denne situasjon nytter det ikke å tale om Guds hellighet og om menneskets synd, får vi høre. Det var legitimt på Reformasjonstiden, med dens religiøse mentalitet. Mot slike tanker må vi klart og tydelig si: forkynnelsen kan ikke tie om Guds hellighet og om menneskets synd, for her dreier det seg ikke om tidsbetingede uttrykksformer, men om de dypeste realiteter i Guds vesen og i menneskets liv. Forkynnelsen må møte mennesket i dets opplevelse av meningsløshet og avmakt. Her må den ikke svikte. Men samtidig må den føre til erkjennelse av de dypeste problemer i våre liv, til et møte med den levende og hellige Gud, der det jeg trenger, er hans nåde og tilgivelse.
- b. Forkynnelsen av evangeliet må være en forkynnelsen av Jesu Kristi person og gjerning. Han er sentrum i åpenbaringen, og derfor i Skriften. For det var i hans person og gjerning, og bare der, vår frelse ble virkeliggjort. Jesus Kristus er Guds evige Sønn som ble menneske, og som er menneske for vår skyld. Han er Gud av Gud fra evighet og til evighet. Han er sant menneske, en av menneskeslekten, en av oss. I ham ble vår sak med Gud ordnet, vår synd sonet. I ham har vi derfor evig liv. Å hevde som nyreligiøsitetens profeter at vi alle er eller kan bli Kristus, er det kvalifiserte frafall. Mennesket frelles aldri ved at vi løftes inn i den guddommelige virkelighet, men ved at Gud selv steg ned og ble en av oss. Å hevde det første fører til evig forherdelse. Å forkynne Jesus som vår likemann og forsoner innfor Gud fører til evig liv.
- c. Forkynnelsen må få fram det bibelske frelsesbudskap, evangeliet, i hele dets bredde og fylde, i dets radikale og absolutte forskjell fra nyreligiøsitetens tanker. Det evige liv er en nyskapelse fra Guds side, der det falne menneske og den falne skapning gjenopprettes etter Guds bilde. Når Bibelen taler om livet etter døden,

eller det evige liv, kan dette aldri forstås ut fra reinkarnasjonstenkningen. Reinkarnasjon er totalt og absolutt uforenelig med kristen tro. Men det nye liv begynner her og nå. I møte med meningsløsheten, avmakten og nederlagsstemningen må forkynnelsen rope ut: I tilgivelsens samfunn med Gud skal du få leve det daglige liv omsluttet av hans omsorg. Jesus er Frelseren, men han er også Herren. Intet, verken sykdom eller lidelse, er unndratt den treenige Guds allmakt, omsorg og kjærlighet. Livet får verdi, og oppgavene i dette livet blir meningsfulle. M.a.o. til det menneske som har tapt helheten i tilværelsen, kan forkynnelsen holde fram et kristent helhetssyn: Skaperverket, historien, menneskeheten og den enkeltes liv holdes sammen i den treenige Guds skapende, oppholdende, frelsende og fullendende allmakt og kjærlighet. Gud er nær ved sin allmakts hånd i det skaperverk som er hans, og i hans ord får jeg se hvorledes han i alle ting omslutter mitt liv. Noen annen helhetstro finnes ikke. Dette er ingen "døpt panteisme" som noen taler om som kirkens vei i møte med nyreligiøsiteten.

Skal forkynnelsen fullføre sitt oppdrag i vår tid, må den være forankret i en urokkelig tro på Guds Ord som et nådens middel. Man er svært opptatt av virkemidler i det kristne arbeid. Ordets forkynnelsen er intet virkemiddel, men et nådemiddel.

Guds frelsesgjerning i Jesus Kristus ble avsluttet for snart to tusen år siden. Frelsen ble fullbrakt før oss og utenfor oss. Den kommer til oss som et budskap, formidlet i ord. Den hellige ånd levendegjør disse ord i oss, slik at vi får erfare sannheten om oss selv. Vi er evig fortapt i oss selv, men evig frelst i Jesu død og oppstandelse. Slik skaper Ordet nytt liv, evig liv. Forkynnelsen skal holde fram bestemte sannheter, men den kan aldri bare være kunnskapsmeddelelse. Den har sviktet sin oppgave om tilhøreren ikke får noe annet enn et alternativt livssyn. I vår tids åndsfattige forkynnelsen er det dessverre ikke noe annet tilhøreren ofte sitter igjen med. En etterkristen tid trenger en åndsfull forkynnelsen, båret frem av den personlige, levende tro på Jesus Kristus. Da vil Den hellige ånds gjerning skje: mennesket møter den levende Gud og erfarer sannheten om seg selv under Guds dom og under Guds nåde. Da virker forkynnelsen til tro og evig liv, også i vår nyreligiøse tid. For da blir forkynneren et sant "sendebud i Kristi sted" (2 Kor 5).

Denne artikkel var bragt på KPI's hjemmeside: www.kpi.dk